

PROGRAMI I I PREGATITJES SHKENCORE PËR MESUESIT E SHKENCAVE SOCIALE

1. BLOKU PSIKOLOGJI

1. Psikologji Shkollore

Temat:

- Objekti dhe evolucioni i psikologjisë shkollore
- Zhvillimi i psikologjisë shkollore në ditët tona
- Mësimi si një ndërhyrje sociale mbi nxënësin
- Mësuesi dhe problemet e sjelljes
- Udhëheqja arsimore dhe këshillimi
- Mësuesi dhe sjelljet negative në klasë
- Kontrolli i klasës nga mësuesi

Literatur Rapti E. “Psikologjia Shkollore” – Kursi Leksioneve (Faqe 2 –16, 24–37,41-50,74-88)

2. Psikologji stresi

Literatur: Karaj TH “ Psikologjia e Stresit” 2010

3. Psikologji këshillimi

Literatur : Tamo A. ‘ Shprehi Këshillimi” 2010

4. Psikologji Sociale

Literatura ; Dragoti E. “Psikologji Sociale” 2007

5. Motivacioni

Literatura: Orhani Z “ Motivacioni” 2011

6. Inteligjerna emocionale

Literatura: Orhani Z. “ Psikologjia emocioneve “ 2010 faqe 135 – 230

2. BLOKU FILOZOFI

TEMAT E PROGRAMIT

1. Sofistët

- Tiparet e sofistëve

2. Filozofia e “Platonit”

- Apologjia e Sokratit. Kritoni. Tema e injorances sokratike.
- Karakteri i hapur i kerkimit mbi virtutin. Intelektualizmi etik dhe funksioni shpirtëror i filozofisë.
- Sokrati si filozof dhe qytetar,: qëndrimi ndaj ligjeve të qytet shtetit.
- Erosi si ndermjetes midis trupit dhe shpirtit.
- Realiteti i botës së ideve. Idetë,probleme të teorisë së njohjes.
- Refleksioni politik i Platonit. Filozofi mbret.
- Mendimi i Platonit mbi artin

3. Filozofia e “Aristotelit”

- Sistemet
- Kategoritë dhe pikëpamjet e arsytimit
- Metafizika
- Substanca si thelbi primar i sendeve;Materia dhe forma
- Procesi i ndryshimit; katër shkaqet
- Vendi i njeriut
- Etika
- Politika

- Arti; imitimet
- Stoicizmi
- Materia si bazë e gjithë realitetit
- Fati dhe providenca
- Natyra njerëzore
- Etika dhe drama njerëzore

4. Filozofia e “Shën Agustinit”

- Njohja njerëzore
- Doktrina e ndriçimit
- Zoti
- Krijimi nga hiçi (ex nihilo)
- Filozofia e moralit
- Drejtësia

5. Filozofia e “Thoma Akuinasit”

- Filozofia dhe teologjia
- Provat e ekzistencës së zotit, njohja e natyrës së zotit
- Moraliteti dhe ligji natyror
- Shteti
- Njeriu dhe njohja

6. Skepticizmi

7. Voluntarizmi

8. Nominalizmi

9. Misticizmi

10. Nikolo Makiaveli

- Idetë e realizmit politik në veprën “Princi” të Makiavelit

11. Filozofia e “Tomas Hobsit”

- Filozofia politike dhe morale
- Gjendja natyrore
- Kontrata sociale
- Ligji shoqëror dhe natyror

12. Metoda e “Rëne Dekartit”

- Rregullat e metodës
 - Metoda e dyshimit
 - Të menduarit dhe uni
- Kriteri i së vërtetës
- Ekzistenca e sendeve
- Mendja dhe trupi

13. Filozofia e “Baruch Spinozës”

- Metoda
- Substanca dhe vetitë e saj
- Mënyrat dhe domosdoshmëria
- Niveli i njohjes
- Mendja dhe trupi
- Etika

14. Filozofia e “Laibnicit”

- Substanca
- Parimi i arsyes së mjaftueshme
- Njohja dhe natyra

15. Filozofia e “Xhon Lokut”

- Teoria e njohjes
- Idetë e thjeshta dhe komplekse
- Cilësitë primare dhe sekondare
- Shkallët e njohjes
- Të drejtat natyrore dhe shoqëria civile
- Mbi pronën
- Mbi shoqërinë politike ose civile, qëllimet e shoqërisë politike dhe të qeverisjes
- Mbi shtrirjen e pushtetit legjislativ
- Teoria morale dhe politike

Filozofia e “Xhorxh Berklit”

- Esse est percipi

16. Filozofia e “David Hjumit”

- Teoria e njohjes
- Etika

17. Filozofia e “Zhan Zhak Ruso”

- Kontrata sociale
- Sovrani; Kufijtë e pushtetit sovran
- Shteti civil

18. Filozofia e Emanuel Kantit”

- Natyra e njohjes apriori
- Gjykimet analitike dhe sintetike
- Struktura racionale e mendimit

- Idetë transcendente të arsyes së pastër
- Antinomitë
- Arsyeja praktike
- Bazat e njohjes moral; morali dhe racionalizmi
- Imperativët
- Postulatet morale
- Dallimi midis njohjes së mirëfilltë dhe empirike

19. Filozofia e artit e “Emanuel Kantit”

- Analiza e Gjukimit estetik
- Analiza e së bukurës, sublimes
- Metodologjia e shijes

20. Filozofia e “Hegelit”

- Logjika dhe procesi dialektik
Sistemi Hegelian

Filozofia e natyrës dhe shpirtit; shpirti absolut

- Konceptet e së drejtës
- Shteti

21. Utilitarizmi i “Xheremi Bentamit”

- Parimi i dobësisë
- Sanksionet
- Llogaritjet kënaqësi-dhimbje
- Ligji dhe ndëshkimi

22. Versioni i Xhon Stjuart Mill për utilitarizmin

- Cilësitë kundër arritjeve sasiore

- Pamundësia e llogaritjeve kënqësi-dhimbje
- Detyrimet morale; Dëshira përballë të dëshiruarës
- Mbi lirinë

23. Mbinjeriu i Niçes dhe vullneti për pushtet

- Zoti vdiq!
- Morali i pronarit përballë moralit të skllavit
- Vullneti për pushtet
- Rivlerësimi i të gjitha moraleve
- Mbinjeriu

24. Filozofia e “Henri Bergson”

- *Analiza përballë intuitës*
- *Morali dhe feja*

25. Pragmatizmi i “Uilliam Xheims”

- Pragmatizmi si metodë
- Teoria pragmatike mbi të vërtetën

Roli dhe statusi i vullnetit

Rëndësia e vullnetit për të besuar

26. Filozofia e edukimit të “Xhon Djujt”

- Spektatori përkundrejt përvojës
- Zakoni, inteligjenca dhe edukimi
- Vlera në botën reale

27. Materializmi dialektik; Karl Marks

- Dialektika

- Determinizëm apo ligj i pandryshueshëm
- Baza ;rendi material
- Marrëdhëniet në prodhim
- Tjetërsimi i punës; Përplasja e interesave klasore
- Origjina dhe roli i ideve

28. Drejtësia si paanësi; Xhon Rols

- Velloja e injorancës
- Racionaliteti i palëve
- Dy parimet e drejtësisë

29. Filozofia analitike e “Bertrand Rasëll”

- Pozitivizmi logjik

30. Filozofia analitike e “Rudolf Karnap”

- Metoda e verifikimit
- Format e vërtetimi
- Parimi i vërtetimit

31. Filozofia e gjuhës e “Ludvig Vitgenshtain”

- Gjuha shoqërore dhe private
- Argumenti i gjuhës private;
- Përdorimi i gjuhës si mjet për sqarimin e problemeve Solipsizmi

32. Vërtetimi dhe njohja; “Ajer”

- Gjuha, e vërteta dhe logjika

33. Eksistencializmi i Soren Kirkegard

- Të mendosh në ekzistencë
- E vërteta
- Analiza e tre etapave

- Serjositeti në zgjedhje

34. Fenomenologjia e “Edmond Huserlit”

- Natyralizmi dhe rënia e arsyes
- Fenomenet
- Qëllimshmëria
- Epoche Fenomenologjik
- Bota jetësorë

35. Ekzistencializmi i “Karl Jaspers”

- Pikpamjet mbi ekzistencen, transhedenten
- Argumenti mbi shkencën universal të qenies
- Të menduarit ekzistencial

36. Ekzistencializmi i “Hajdegerit

- Cështja e qenies

37. Ekzistencializmi i “Zhan Pol Sartrit”

- Ekzistencializmi,etika ekzistencialiste
- Realiteti njerëzor

38.Filozofia e artit të “Shopenhauer”

- Arti i të jetuarit

38. Filozofia e artit “ Hipolyte-Adolphe - Taine

- Për natyrën e veprës së artit
- Formula e parë;Krijimi i veprës së artit; prova e arsytimit dhe e përvojës

- Përqasja mes temperaturës fizike dhe morale
- Gjendja e palumturisë dhe trishtimit të përgjithshëm
- Gjendja e begatisë dhe haresë
- Formula e dytë; katër termat, lidhja e katër termave
- Llojet dhe shkallët e ideale
- Aftësia mirëbërëse e një veçorie morale tek individi, tek shoqëria

Literatura:

Samuel Enoch Stumpf: “Filozofia, histori dhe problemet), (Toena, 2000)

Makiaveli ; “Princi”: (Uegen, 2003)

Rëne Dekart; “Bisedë për metodën”, (Elena Gjika, Tiranë 2005).

John Locke; “Letër për tolerimin”, (Sh.B “Plejad, Tiranë 2002).

Zhan Zhak Ruso: “Kontrata Sociale”, (Sh.B. “Luarasi”, Tiranë 1998).

Immanuel Kant, “Kritika e gjykimit” (Plejad, Tiranë, 2004)

Shopenhauer, “Arti i të jetuarit”, (Ideart ,Tiranë 2002)

Hipolyte-Adolphe-Taine, “Filozofia e artit”, (Ideart, Tiranë 2004)

3. BLOKU SOCIOLOGJI

TEMA 1

Koncepti sociologjik i kulturës; përbërësit e kulturës; universalet kulturore; simbolet kulturore si fillime të kulturës njerëzore; funksionet kryesore shoqërore të simboleve kulturore; prirjet kryesore të zhvillimit të simboleve kulturore; teoritë kryesore të komunikimit simbolik joverbal: teoria e parashkimit të fortë, teoria e përshtatjes në procesin e komunikimit etj. Veçori të simboleve të kulturës shqiptare; gjuha si sistem simbolesh kulturore; normat kulturore:

moret dhe folloëejt, veçori të normave kulturore kanunore të kulturës shqiptare; kultura materiale; larmiteti i kulturave: subkulturat dhe kundërkulturat; zhvillimi i kulturës dhe faktorët kryesorë që e përcaktojnë atë; veçori të marrëdhënieve ndërmjet anëtarëve të kulturave të ndryshme; psikozaat e praktikat me natyrë etnocentrike dhe ksenocentrike.

TEMA 2

Kuptimi sociologjik i shoqërizimit; fazat kryesore të procesit të shoqërizimit të fëmijës; teoritë kryesore mbi zhvillimin e fëmijës të përpunuara nga Z.Frojd; G.H.Mid, J. Piazhe etj.; faktorët kryesorë të shoqërizimit : familja, grupi i bashkëmoshatarëve, shkolla, mas media etj.; veçori të shoqërizimit në fazat kryesore të jetës së njeriut.

TEMA 3

Sjelljet deviante; kuptimi relativ i sjelljeve deviante; format kryesore të sjelljeve deviante; krimet dhe tipet kryesore të tyre (krime kundër jetës së tjetrit, krime kundër parimeve të tjetrit, krime të “jakave të bardha”, të ashtuquajturat krime pa viktime etj.; shpjegimet kryesore të sjelljeve deviante (pikëpamja biologjike; pikëpamja psikologjike; pikëpamja sociologjike, etj.; krimet dhe grup-moshat, përkatësia gjinore etj.

TEMA 4

Sistemet e shtresëzimit shoqëror (kastat, shtresat, klasat); teoritë kryesore mbi shtresëzimin e shoqërisë; klasat në shoqëritë perëndimore bashkëkohore; përkatësia gjinore dhe shtresëzimi; lëvizja e njerëzve nga njëra shtresë sociale në tjetrën; ndryshimet shoqërore; teoritë kryesore mbi ndryshimet shoqërore (teoria e evolucionit, darvinizmi social, teoria e evolucionit e T. Parsons etj); faktorët kryesorë që ndikojnë ndryshimet shoqërore (mjedisi fizik, organizimi politik, faktorët kulturorë etj); e ardhmja e ndryshimeve shoqërore.

TEMA 5

Karakteristikat e organizimit të shteteve; shtetet moderne dhe funksionet kryesore të tyre; partitë dhe sistemet partiake në shoqëritë moderne perëndimore; zgjedhjet politike dhe rëndësia e tyre; politika dhe përkatësia gjinore; demokracia dhe llojet kryesore të saj; elitizmi demokratik dhe teoritë pluraliste; dukuri dhe prirje të zhvillimit të politikës ndërkombëtare bashkëkohore.

TEMA 6

Sistemi i shkollimit modern dhe paramodern; veçori të sistemit të shkollimit në vendet e industrializuara; arsimimi dhe pabarazitë; teoritë e shkollimit; programi shkollor i hapur dhe i fshehtë; arsimimi dhe riprodhimi kulturor; inteligjenca dhe pabarazite; përkatësia gjinore dhe arsimimi; komunikimi dhe media; ndikimi i televizorit në modelet e sjelljes.

TEMA 7

Revolucionet dhe lëvizjet shoqërore; karakteristikat e revolucioneve; teoritë kryesore mbi revolucionin; rrjedhojat kryesore të revolucioneve; revolucionet, turmat dhe forma të tjera të veprimtimit kolektiv; lëvizjet sociale dhe karakteristikat kryesore të tyre.

TEMA 8

Përcaktimi sociologjik i racave, grupeve etnike dhe pakicave kombëtare; marrëdhëniet ndërmjet grupeve racore dhe etnike në rrjedhën e historisë dhe në ditët tona; paragjykimet dhe diskriminimet me natyrë racore dhe etnike.

TEMA 9

Kuptimi sociologjik mbi farefisnine; martesën dhe familjen; format kryesore të martesës ; format kryesore të familjes në rrjedhën e historisë, ndryshimet kryesore në modelet e familjes (familja me një prind, bashkëjetesa etj); dinamika e divorceve në vendet perëndimore dhe në Shqipëri; anët e errëta të jetës familjare.

TEMA 10

Përcaktimi sociologjik i fesë dhe i magjisë (çfarë nuk është dhe çfarë është feja); shumëllojshmëria e feve (totemizmi, animizmi, judaizmi, krishterimi, islamizmi, hinduizmi, budizmi, konfucianizmi); tipat e organizatave fetare: (eklesia, dominejsheni, sekti, kulti); ndryshime të besimeve fetare (shekullarizmi dhe fundamentalizmi).

TEMA 11

Kuptimi sociologjik i punës; karakteristikat kryesore të punës në shoqëritë e zhvilluara industriale dhe pasindustriale; papunësia, punësimi i grave dhe ekonomia ilegale; veçori të punësimit dhe të papunësisë së vajzave dhe grave në Republikën e Shqipërisë pas Luftës së Dytë Botërore deri në ditët tona; e ardhmja e punës.

TEMA 12

Metodat e studimeve sociologjike; strategjia e studimit; karakteristika të përgjithshme të metodologjisë së studimeve sociologjike; intervista sociologjike; studimi i historive të jetës; fokus-grupet; studimi i dokumentacionit zyrtar dhe privat; etika e procesit të kërkimit.

TEMA 13

Studimi i jetes urbane; koncepti i qytetit; jeta urbane dhe tiparet dalluese te saj; fazat e zhvillimit te jetes urbane dhe prirjet e tyre; tiparet e urbanizimit në vëndet e zhvilluara; teorite sociale për jeten urbane - Maks Eëber , Emil Dyrkheim , shkolla e Çikagos; teoria e Castell; teoria e Harvey; teoria e Lefebvre; teoria socio-hapsinore; refleksione mbi këto teori; mobiliteti social dhe urbanizimi; stratifikimi dhe dimensjonet e tij sipas konceptit Veberian; elementet e shtresëzimi urban modern; globalizimi dhe urbanizimi ne vendet e pazhvilluara; Urbanizimi dhe lidhjet e sotme nderkombetare; urbanizimi ne Shqiperi; migrimi i popullsisë ne jeten urbane pas vitit 1990 dhe problemet sociale; qeverisja urbane dhe funksionet e saj; struktura e pushtetit urban; pjesmarrja qytetare.

TEMA 14

Përmasat natyrore, kulturore dhe krijuese të komunikimit ; dallimet konceptuale mes “komunikim” dhe “ media”; teoria e efekteve të drejtpërdrejta, paniku moral dhe behaviorizmi; fiksimi pas objektit, efektet e drejtpërdrejta të komunikimit; Nocioni i propagandës dhe kushtet në të cilat propaganda i realizon qëllimet e dhënësit; Media si burim dhe nxitje për dhune dhe sjellje antisociale, analize e binomit media-dhune; Shkolla e Frankfurtit dhe teoria e kulturës masive; Habermas dhe koncepti i “hapësirës publike”; Roli i grupeve primare në formimin e opinionit publik; Paul Lazarsfeld, teoria e komunikimit me dy nivele.

TEMA 15

Themeluesit: mendimi i Ogyst Komtit mbi ligjin e përparimit njerëzor, hierarkinë e shkencave, dinamikën dhe statikën shoqërore, filozofinë pozitive; mendimi i Herbert Spenserit për shoqëritë ushtarake dhe industriale, evolucionin njëlinear dhe shumëlinear, funksionalizmin, individualizmin dhe organikizmin, mbijetesën e më të përshtatshmes, objektivitetin e shkencave shoqërore.

TEMA 16

Teoritë klasike sociologjike: Karl Marksi mbi natyrën njerëzore dhe punën, objektifikimin dhe tjetërsimin (tëhuajësimin), vlerën e përdorimit dhe të shkëmbimit të mallrave, fetishizmin e mallrave, klasat në kapitalizëm, bazën dhe superstrukturën, ideologjinë; Emil Dyrkeimi mbi faktet sociale, ndarjen e punës, solidaritetin mekanik dhe organik, anominë, organizatat profesionale, të shenjtën dhe laiken; Maks Veberi mbi tipat idealë, shpjegimin shkakësor në sociologji, tipat e autoritetit, burokracinë, klasën, statusin dhe partinë.

TEMA 17

Funksionalizmi strukturor dhe konflikti: Talcott Parsons mbi sistemin shoqëror dhe përbërësit e tij, diferencimin me anë të përshtatjes; Ralf Dahrendorfi mbi asociacionet e bashkërenditura dhe komanduese, grupin ngjasues dhe grupin e interesit.

TEMA 18

Teoria kritike mbi racionalitetin formal dhe substancial, teknologjinë, industrinë e kulturës; Jurgen Habermas mbi veprimin qëllimor-racional dhe ndërveprimin komunikativ, komunikimin e padeformuar; fordizmi dhe pas-fordizmi; Immanuel Eallerstain mbi sistemin botëror, qendrën, periferinë dhe gjysmë-periferinë (meso-periferia).

TEMA 19

Teoricienët e modernitetit: Ulrich Beck mbi shoqërinë e riskut; George Ritzer mbi “mekdonaldizimin” e shoqërisë; Zygmunt Bauman mbi modernitetin dhe holokaustin; Jurgen

TEMA 20

Habermas mbi modernitetin si projekt i papërfunduar, kolonizimin e botës së jetës nga sistemi; Manuel Castells mbi shoqërinë e rrjeteve.

LITERATURA KRYESORE

Giddens, Anthony: *Sociologji*, Botime “Çabej”, Tiranë 2007, f.41-66, 69-94, 97-119, 122-160, 211-244, 247-274, 298-333, 371-399, 401-427, 430-460, 462-491, 529-552, 579-604, 607-624, 629-654,

Braudel, F: *Gramatika e Qytetërimeve*, Shtëpia e Librit dhe e Komunikimit, v.2005, f.39-71 , 45-71 ,

Coser, L. & Riderer, L: *Teoritë sociologjike*. Tiranë: Botime “Plejad”, Tiranë 2005, f: 17-27, 64-78.

Ritzer, G. & Goodman, D. J: *Teoria sociologjike*. Tiranë: UFO Press, Tiranë 2008, f: 48-69, 84-107, 119-160, 244-251, 265-268, 283-287, 291-293, 301-309, 570-589.

Maigret, Eric, *Sociologjia e Komunikimit dhe Mediave*, UET/ Papyrus, 2010, faqe 13 -27, 60-95, kreu 1 – 9.

Konica, Faik: *Vepra*, vëll 2, Botime “Dudaj”, Tiranë 2001, f.218-250.

Fuga, Artan: “ *Shoqëria periferike*”, Sht.Bot.Ora 2004 ,f. 145-171 , 275-286

Fuga, Artan, Dervishi. Zyhdi: *Ndërmjet fshatit dhe qytetërimit global*, Botimet “Dudaj” Tiranë, 2010, f. 150-174.

Dervishi, Zyhdi: *Lente të ndërveprimit simbolik*, Botime “Emal”, Tiranë 2008, f.29-96, 122-133, 196-246, 301-310, 317-325.

Dervishi, Zyhdi: *Sociologji kulture I*, Botime “Ermal”, Tiranë 2009, f.24-63, 176-218.

Dervishi, Zyhdi: *Gratë në syrin e ciklonit të sfidave dhe perspektiva*, Botimet “Emal”, Tiranë 2009, f.11-46, 136-217.

Shtepani, V: *Sociologji urbane*, Botime “ORA” Tirane, v.2007 , f.13-20 , 23-27 , 32-39, 48-51, 54-72 , 95-142 , 163-176, 210-217 , 243-281.